

Tidsskriftoversigt 1980/81

Ved Niels Senius Clausen

Archivum vol. 27/1980 er et temanummer om 'Labour and Trade Union Archives'. Det er en meget nyttig oversigt over arbejderbevægelsens arkiver i 21 lande. Den danske oversigt er skrevet af Finn H. Lauridsen fra Erhvervsarkivet. Det svenske *Historisk Tidsskrift* 1/1981 har en forskningsoversigt af Ingmar Oldberg: »Partimässighet och historism. Sovjetmarxistiska böcker om Norge och Danmark under andre Världskriget« (s.62-77). En nyttig artikel for alle, der af sproglige grunde er forhindret i at følge med i den russiske litteratur.

Tidsskriftet *Kurasje* har med nr. 25/1980 indledt en selvansagelses periode - eller som man selv benævner det: et led i »det permanente selvopgør«. Det drejer sig om empiriproblemet eller forholdet mellem logik og historie i den marxiske videnskab. Realanalysediskussionen optager hovedparten af numrene 26, 26 og 27/28 og det er blevet til mange gode artikler, der placerer *Kurasje* som et af de vigtigste marxistisk-teoretiske tidsskrifter herhjemme. I forordet til en artikel om forholdet mellem logik og historie hedder det bl.a. »Marxismen har haft succes i de sidste 10 år, i særdeleshed indenfor undervisningssystemet. Mange begreber og teorier med baggrund i marxismen er efterhånden blevet alment tankegods. Nu mener vi, det vil være overilet at påstå, at det er denne succes, der har fjernet marxismens kritiske brod - snarere forholder det sig omvendt: marxismen kunne blive så populær, fordi den ikke har været kritisk i den betydning, der er intenderet i Marx' projekt. For os at se står vi ved en korsvej i teoriudviklingen: De hidtil indvundne resultater kan enten blødes helt op og udvandes til ideologi eller ren og skær jargon, eller de kan danne udgangspunkt for udarbejdelsen af en specifik kritisk tænkemåde (27/28 s.108). Iøvrigt har *Kurasje* nr. 25 et forfatter- og emneregister, udarbejdet af Susanne Mathiesen, for perioden 1970-1980, numrene 1-25.

Flere og flere fagblade er i de seneste år begyndt i højere grad at beskæftige sig med bevægelsens historie. Et eksempel til efterfølgelse er *Huslige Erhverv* (udgivet af Husligt Arbejder Forbund). Nr. 7/1979 indeholder en artikel af Dorte Grünbaum i anledning af forbundets jubilæum - »HAF i 75 år«. I numrene 9-12/1979 og 1-3/1980 har Ebbe Kløvedal Reich en artikelserie med overtitlen »Husarbejdets frihedskamp« og fra nr.2/1981 og fremefter (foreløbig til 7-8/1981 har Mogens Bengtsson en serie om fagbevægelsens historie i dokumentarisk romanform. Det er et spændende forsøg på at formidle historie gennem en blanding af fiktion og dokumentarisme - ikke mindst de fremragende illustrationer giver fremstillingen »liv«.

Historievidenskab 21/1980 har temaet 'Kærlighedens arbejde' om det 'usynlige' kvindearbejde. Ruth Nissen og Else Knudsen skriver om »Da arbej-

derkvinder blev mødre. Disciplineringen af de danske arbejdere til forsørgere omkring 1900« (s.55-75) og Marianne Groth Bruun: »Enighed gør stærk« En analyse af husmødre og deres arbejde i mellemkrigstidens Danmark (s.83-112). Endelig har Randi Markussen lidt om »Arbejde og tryghed i socialdemokratiets valgagitation. Usynliggørelsen af kvindens arbejde« (s.77-82). Det er artikler, der tager et forsømt forskningsområde op, men de er alle lovlig summariske. Nummeret indeholder også en nyttig bibliografi af Hanne Tang Grødal m.fl. over *kvintidsskrifter* (s.167-180).

Kvindeforskningen har fået et nyt tidsskrift. *Forum for Kvindeforskning*. Nr.2/1981 har temaet: »feminisme/socialisme«. Det består af en række diskuterende, afklarende og debatterende småartikler. Drude Dahlerup: Hvilken klasse tilhører kvinden? Hvilken køn har arbejderens« (s.4-13), Kirsten Gomard: »Enigheds pris - om agitationen i den tidlige proletariske kvindebevægelse i Tyskland« (s.14-21) og Birte Siim: »Køn og klasse - patriarkat og kapitalisme - en diskussion af nye veje i kvindefrigørelsen« (s.25-31). *Årbog for Kvinderet* 1981 har en artikel af Helle Otte: »Den seksualpolitiske udvikling i Danmark med specielt henblik på mellemkrigstiden« (s.23-60). Artiklen gennemgår udviklingen i den seksualpolitiske lovgivning og ser især på den organisatoriske samarbejde mellem radikale intellektuelle og grupper af arbejdskvinder i denne periode.

I den lokalhistoriske litteratur kan man finde mange undersøgelser, der har mere end lokal interesse. I *Skivebogen* 1979 skriver Helge Stavnshøj om »Socialdemokratiske borgmestre i Skive gennem 50 år« (s.49-65) og *Lyngbybogen* 1980 indeholder en artikel om »Arbejdernes byggeförening 'Frem' i Lyngby« (s.120-156) skrevet af Jeppe Tømsberg. *Historiske Meddelelser om København* 1980 indeholder artiklen: »Asserbolejren og bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløshed i 1930'erne af Hans Sode Madsen (s.89-195). Arbejdslejerne var en nyskabelse i 30'ernes arbejdsløshedsbekæmpelse, men de fik kun en kort levetid, fordi man i SD ikke var udeelt begejstret for denne form, der mindede for meget om løsninger længere sydpå. Hovedparten af artiklen består af lejrlederen Otto V. Nielsens ugentlige meddelelsesbreve i perioden 1936-37. Det er et meget spændende kildemateriale der her bliver lagt frem. I *Unifol*, årsberetning 1979, fra Institut for Folkemindevidenskab kan man finde en artikel af Lene I. Jørgensen: »Samvær i hverdag og fest - blandt arbejderbefolkningen i Sundbyerne år 1870-1900« (s.22-64). Undersøgelsen, der overvejende bygger på smedeerindringer afleveret til Nationalmuseets indsamling i 50'erne, viser at arbejderbevægelsen fik afgørende indflydelse på organiseringen af arbejderernes hverdagsliv.

I *Fortid og Nutid* bd.28, hft.4, 1980 har Henrik Stevnsborg skrevet artiklen »Fra Den store Udfejlsesfest til Tømmerstrejken: Om førindustriel, folkelig protest i København i sidste halvdel af det 18.årh.« (s.570-599). Inspireret af socialhistorikeren Georg Rudé's undersøgelser af folkelige protest- og kampformer i London og Paris forsøger Stevnsborg at følge større eller mindre folkeopstande i København i perioden 1772-1794 (ialt 5). Han ser disse protester

som spiren til en arbejderklasse og -bevægelse og sender et bebrejdende hip til SFAH, som i sine publikationer »omhyggeligt har holdt sig inden for sidste halvdel af det 19. samt det 20. årh«. I samme nummer af *Fortid og Nutid* findes iøvrigt Jørgen Dieckmann Rasmussen: »De lokalhistoriske årbøger 1979. En oversigt«. Det er en fortsættelse af tidligere oversigter, men man savner stadig en annotation i de tilfælde, hvor titlen er intetsigende.

I *Dansk Teologisk Tidsskrift* 1980 skriver Arne Pedersen om »Louis Pios vej til socialismen. En skildring af Louis Pios Udvikling frem til socialismen i 1871 med særligt henblik på de religiøse aspekter« (s. 191-212). Arne Pedersen skrev i 1959 en specieleafhandling om Pio og artiklen er en fortsættelse af diskussionen om kristendommen som en vigtig inspirationskilde for Pios socialisme. Sognepræst Poul Juul Nicolaisen har i *Ny Politik* nr. 10 og 12/1980 behandlet en anden af arbejderførerne i artiklen »P. Knudsens forhold til kirke-magten«. Det drejer sig om perioden fra 1880 op til århundredeskiftet, hvor SD, uden at acceptere kirkemagten, dog var varsomme med udfald, der kunne støde de religiøse følelser hos store dele af proletariatet.

I *Årbog for Dansk Skolehistorie* 1980 (s. 21-45) offentliggør Else Karlshøj under titlen: »En undervisningsminister bliver gået«, F.J. Borgbjergs egne optegnelser, om sin afgang som undervisningsminister i 1935. Det er et spændende bidrag også fordi det er det eneste Borgbjerg nåede at skrive af sine erindringer. Den gamle kæmpe er tydelig bitter over den måde han er blevet behandlet på og Stauning får ikke det bedste skudsmål.

Arbejderbladet, deruda, som udgives af Fælleskursklubben, har i numrene 12/1980 - 5/1981 en artikelserie af Jannick Kofoed og Kim Espersen: »Carl Madsen - liv og kamp«. Det er en biografisk skildring bundet op omkring en citatmosaik.

I *Økonomi og Politik* nr. 1/1981 har Håndværksrådets direktør, Bjarne Hastrup, skrevet en artikel om »Håndværkets økonomiske historie 1879-1979« -det er et sammendrag skrevet på baggrund af forfatterens jubilæumsskrift af samme navn (s. 23-42). I *Kritiske Historikere* nr. 1/1981 skriver Jes Bergholt om »Samlingen af danske arbejdsgivere og håndværksmestre op til Septemberforliget 1899« (s. 5-18) og Holger Bisgaard, Ole H. Madsen og Claus Pichard om »Byudvikling og arbejderklassens boligforhold omkr. 1900« (s. 39-49). Det drejer sig om mindre oversigtsmæssige artikler, der ikke bringer nye forskningsmæssige resultater.

Politica nr. 2/1981 har temaet »Partisystemet i opbrud«. Det er omforandringer i partisystemet i 70'erne, begyndende med SD's store nederlag i 1973, hvor partiet fik sit laveste stemmetal siden århundredes begyndelse. 3 artikler beskriver dels udviklingen hos vælgerne dels mere generelt baggrunden for »partiernes krise«. En af konklusionerne er, at det klassebestemte partivalg er i aftagende og at det i stigende grad bliver ideologiske overensstemmelser der knytter parti og vælger sammen.

I *Pressens Årbog* 1980 giver Jan Bech Andersen og Bent Fenger Jensen et resumé af deres specieleafhandling under overskriften »A-pressen og offentlig-

heden« (s. 278-82). De har behandlet A-pressens historiske udvikling set i et offentlighedsteoretisk perspektiv med hovedvægten på udviklingen i 70'erne.

Bidrag nr. 12 er et temanummer om »Klasseanalyse«. Susanne Thorbecks artikel »Mellemlagene - det nye småborgerskab?« (s.37-124) prøver at bestemme gruppen af statslige lønarbejdere, cirkulationsarbejdere m.fl. som et nyt mellemlag og ser på deres stilling i forhold til de øvrige klasser. I et fyldigt appendix gives et kvantitativt billede af den danske klassestruktur ud fra PP II's beregninger. Peter Bundesen: »Reservearméen og lønarbejdernes reproduktionsbetingelser« (s.125-145) drøfter arbejderklassens deling i en beskæftiget og en ikke-beskæftiget del. Tesen om reservearméens løntrykkende funktion under krisen problematiseres. Lars Torpe har en længere kritisk, diskuterende anmeldelse af Jørgen Goul Andersens bog »Mellemlagene i Danmark«, hvor Goul Andersens klassebestemmelse af mellemlagene kritiseres (s.146-158)

I *Kontakt* nr. 8, 1979/80 har Bernt Schiller en kort artikel: »Arbejderbevægelsen og den internationale solidaritet« (s.2-5), der skitserer udviklingen fra 1. Internationale helt frem til idag.

Nord nytt nr. 9/1981 har kaldt sit temanummer »Arbejderkultur, folkeminder, folkekultur. Teori, kritik og praksis«. I forordet hedder det bl.a. »Vi opfordrer etnologer og folklorister i Norden i 1980'erne til at solidarisere sig med folket eller arbejderklassen, skrive og udforske folkets/arbejderklassens kulturhistorie, i kritisk dialog være med til at udvikle deres kultur, dvs gå ind i kulturpolitiske problemstillinger, oparbejde en historisk materialistisk forskningstradition og få den ind på universiteterne, dvs tilrettelæggelse af undervisning og forskning«. Flemming Hemmesam: »Videnskaben om arbejderkultur og arbejderfolklore« (s.6-28) er et indlæg, der prøver at systematisere de forskellige tilgange og sætte dem ind i en bredere samfundsmæssig sammenhæng. Sv. Aage Andersen: »Arbejdererindringer og arbejderlitteratur« (s.81-88) belyser erindringer som historisk kilde og litterær genre og hvordan de bliver en vigtig kilde til forståelse af arbejderkulturen. Tidsskriftet indeholder desuden en række debatterende indlæg og forskningsoversigter og Flemming Hemmersam har samlet en række centrale citater, som han har kaldt »Brudstykker til en rød folkloristisk håndbog«.

Afsluttet 31. juli 1981

Det beklages, hvis artikler, der burde have været med i denne oversigt, mangler. Læserne opfordres derfor til at indsende oplysninger eller endnu bedre særtryk eller kopier, der burde omtales. De kan sendes til SFAH, Arbejderbevægelsens bibliotek og Arkiv, Rejsbygade 1, 1759 Kbh. V. Opfordringen gælder også ældre artikler, der burde have været omtalt i de tidligere årgange.